

Голас Радзімы

№ 45 (1875)
8 лістапада 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У гэтага чалавека ёсць усё: любімая справа — Іван Сініцкі працуе механізатарам саўгаса «Загальскі», што на Міншчыне; аўтарытэт сярод таварышаў — яго абралі дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР; урадавыя ўзнагароды — ён поўны кавалер ордэна Працоўнай Славы; дружняя сям'я — у Івана Рыгоровіча растуць сямёра дзяцей, якім дзяржава таксама гарантуе прывабную будучыню... Адным словам, Іван Сініцкі мае ўсе падставы лічыць сябе шчаслівым чалавекам, які жыве на шчаслівай зямлі.

НА ЗДЫМКУ: Іван СІНІЦКІ са сваімі дзецьмі.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

падзеі · людзі · факты

УРУЧЭННЕ УЗНАГАРОД

ЗА ВЫДАТНАЕ
ДАСЯГНЕННЕ

Пасля легендарнага палёту Юрыя Гагарына яшчэ 57 касманаўтаў Краіны Саветаў пабывалі ў космасе. І кожны новы палёт вызначаўся большай складанасцю праграмы, узростала іх працягласць. Выдатным дасягненнем айчынай касманаўтыкі стаў самы доўгі ў гісторыі арбітальны палёт працягласцю 237 сутак касманаўтаў Л. Кізіма, У. Салаўёва і А. Ацкова на комплексе «Салют-7» — «Саюз».

У Крамлі Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненка ўручыў героям космаса вышэйшыя ўзнагароды СССР.

За паспяховае ажыццяўленне працяглага касмічнага палёту і праўдлевыя пры гэтым мужнасць і гераізм Герой Савецкага Саюза Леанід Кізім узнагароджаны ордэнам Леніна і другім медалём «Залатая Зорка». Уладзіміру Салаўёву і Алегу Ацкову прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка», ім таксама прысвоена званне «Лётчык-касманаўт СССР».

НА СЕСІІ ААН

ВЫСТУПЛЕННЕ
МІНІСТРА ЗАМЕЖНЫХ
СПРАЎ БССР

На пленарным пасяджэнні XXXIX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па пытанню «Становішча ў Цэнтральнай Амерыцы: пагроза міжнароднаму міру і бяспекцы і мірныя ініцыятывы» выступіў міністр замежных спраў Беларускай ССР А. Гурыновіч.

Спаслаўшыся на важнейшыя палажэнні рэзалюцыі XXXVIII сесіі Генеральнай Асамблеі, ён адзначыў, што кантадорскай групай краін выпрацаваны і прапанаваны канструктыўны план урэгулявання праблем Цэнтральнай Амерыкі шляхам хутэйшага падпісання і ажыццяўлення акта міру.

Але для яго ажыццяўлення патрэбна добрая воля ўсіх і, перш за ўсё, з боку галоўнага віноўніка напружанасці ў гэтым рэгіёне — Злучаных Штатаў Амерыкі. Яны, уласна кажучы, не адносяцца да гэтага раёна, але зламываюць іх дзеянні адчуваецца літаральна ва ўсіх нявырашаных праблемах цэнтральнаамерыканскіх краін.

Краіны Цэнтральнай Амерыкі і Карыбскага басейна, як і іншыя раёны свету, даўно разглядаюцца Злучанымі Штатамі як своеасаблівае іх прыватнае вогчына. На працягу многіх дзесяцігоддзяў гэтыя дзяржавы з'яўляліся ахвярамі гегеманісцкай палітыкі амерыканскага імперыялізму. За ўвесь гэты перыяд не было ні аднаго выпадку, каб ЗША дапамаглі хоць бы аднаму народу ў любым раёне свету вызваліцца ад дыктатуры і прыгнёту. Наадварот, кожны раз, калі народ у якой-небудзь краіне паўставаў супраць рабства і прыгнёту, амерыканская ваенная магутнасць была тут як тут, каб абрушыць сваю смяротную дубіну на барацьбітоў за свабоду народа, аднавіць і ўзмацніць уладу звергнутых тыранаў. Усе гэтыя ганебныя факты ўпісаны ў сумныя старонкі гісторыі народаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, сказаў А. Гурыновіч.

АНТЫВАЕННЫЯ АКЦЫІ

ЮНАЦТВА
ПАТРАБУЕ МІРУ

У антываенных акцыях, якія прайшлі ў рэспубліцы ў рамках Тыдня дзеянняў за раззбраенне, удзельнічалі прадстаўнікі ўсіх пакаленняў. Сваё гарачае імкненне змагацца супраць ядзернай пагрозы прадэманстравалі і удзельнікі антываеннага мітыngu студэцкай моладзі, які адбыўся ў Мінску. Згуртаванымі радамі больш пачытаўся тысяч юнакоў і дзяўчат прайшлі па вуліцах і праспектах горада. Плячо ў плячо з савецкай моладдзю крочылі ў калонах прадстаўнікі чатырохтысячнага атрада замежных студэнтаў, якія вучацца ў Мінску.

На стадыёне «Дынама» адбыўся мітынг. Аб гарачым імкненні савецкай моладзі абараніць мір, аднадушным адабрэнні ініцыятыву Савецкага

ўрада, накіраваных на спыненне гонкі ўзбраенняў, супраць размяшчэння амерыканскіх ракет у Еўропе, мілітарызацыі космаса гаварылі на мітынгу лідэры маладзёжных арганізацый Беларусі, студэнты інстытутаў і тэхнікумаў Мінска. Тысячы галасоў скандзіравалі: «Савецкія студэнты супраць вайны!», «Спыніць гонку ўзбраенняў!», «Не — ядзернай зброі ў космасе!».

УШАНАВАННЕ КАСМАНАЎТА

БЮСТ НА РАДЗІМЕ
ГЕРОЯ

У адпаведнасці з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР у гарадскім пасёлку Крупкі Мінскай вобласці, на радзіме двойчы Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта СССР Уладзіміра Кавалёнка, устаноўлены яго бронзавы бюст, урачыстае адкрыццё якога адбылося ў канцы кастрычніка.

Удзельнікаў мітыngu, герояў космаса, маці касманаўта Вольгу Іванаўну цёпла віталі кіраўнікі партыйных і савецкіх органаў вобласці, рабочыя, настаўніца школы, у якой вучыўся У. Кавалёнак.

Ад імя лётчыкаў-касманаўтаў СССР цёплыя словы ў адрас свайго касмічнага брата сказаў В. Румін і А. Іванчэнкаў.

У. Кавалёнак падзякаваў за высокую ацэнку яго працы, расказаў аб развіцці касманаўтыкі.

НА ЗДЫМКУ: мітынг у Крупках.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З МАЗАМБІКА

У Мінску пабывала дэлегацыя кіруючых работнікаў сродкаў масавай інфармацыі і прапаганды Народнай Рэспублікі Мазамбік, якая знаходзілася ў СССР па запрашэнню рэдакцыі газеты «Правда». У яе саставе дырэктар газеты «Дыярыу дзі Мазамбік» Б. Моніш, загадчыкі аддзелаў газеты «Натсыіан» Б. Маванга і Ж. Маціне.

Члены дэлегацыі мелі гутарку ў аддзеле прапаганды і агітацыі ЦК Кампартыі Беларусі, у рэдакцыі рэспубліканскай газеты «Звязда».

Госці азнаёміліся з умовамі працы і адпачынку працаўнікоў Мінскага заводу халадзільнікаў, зрабілі экскурсію па сталіцы рэспублікі. Яны аглялі таксама экспазіцыю ВДНГ БССР, Дома-музея і з'езда РСДРП і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Члены дэлегацыі пабывалі на Кургане Славы і мемарыяльным комплексе «Хатынь», дзе да Вечнага агню ўсклалі кветкі.

КАРЭЙСКІЯ
КНІГАВЫДАЎЦЫ

На працягу чатырох дзён у Мінску знаходзілася дэлегацыя кнігавыдаўцоў з КНДР на чале з начальнікам Упраўлення па справах друку Адміністрацыйнага савета Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі Лі Бон Су.

Члены дэлегацыі мелі гутарку ў Дзяржкамвыдзе БССР, сустрэліся з работнікамі выдавецтва «Бела-

русь», пабывалі на Беларускай аўтамабільным заводзе, Мінскай птушкафабрыцы імя Крупскай, азнаёміліся з работай Мінскага паліграфічнага камбіната імя Я. Коласа.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

ЭКСКАВАТАР
ДЛЯ ПАДЗЕМНЫХ
ТРАС

Палігонам для выпрабаванняў тэхнікі, якая паскорыць збудаванне метрапалітэнаў, стала другая лінія падземнай магістралі ў Мінску.

Тут уключаны ў работу першы ў краіне механізаваны горнапраходчы комплекс новай серыі. Ён у паўтара раза больш прадукцыйны за звычайныя, што заняты на будаўніцтве метро, а галоўнае, поўнаасцю выключае ручную працу пры пракладцы тунеляў. Кіруюць ім чатыры аператары.

Магутныя механізмы самі вядуць распрацоўку забоя, падаюць на канвеер і грузяць у самазвалы грунт, устаўляюць чыгунныя цюбінгі. Пры гэтым на ўсіх аперацыях гарантуецца поўная бяспека.

Па сваёй канструкцыі новы комплекс нагадвае каўшова экскаватар і можа пераадоўваць самыя разнастайныя грунты.

ПРАПАНАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

ДАПАМОЖА
КАМП'ЮТЭР

Надзеянсць, спраўнасць і доўгі тэрмін службы забяспечаць перспектывым мэдэлям вялікагрузных «БелАЗаў» бартавыя камп'ютэры. Вучоныя Інстытута праблем надзейнасці і даўгавечнасці машын Акадэміі навук Беларусі завяршылі разлік алгарытмаў работы аўтаматычнай сістэмы кіравання трансмісіяй аўтамабіля.

Аналізуючы сігналы, што паступаюць з датчыкаў скорасці і нагрукі, мікрапрацэсарная тэхніка сама выбе-

ра найбольш эканамічную перадачу, на якой неабходна рухацца аўтамабілю. Пры гэтым ЭВМ гатова ўлічваць пажаданні вадзіцеля. Калі ўмовы эксплуатацыі патрабуюць, напрыклад, павялічыць скорасць разгону машыны — уключаецца дынамічная праграма, у іншых выпадках — камп'ютэр пераналаджваецца на рэжым эканоміі.

Пастаянна аптываючы датчыкі тэмператур і ціскаў гідрамеханічнай трансмісіі, мікрапрацэсар папярэдзіць шафэра нават аб самых нязначных адхіленнях ад нормы, а калі непаладкі небяспечныя, спыніць машыну.

НАВУКОВЫЯ КАНФЕРЭНЦЫІ

ЧЫСЦІНЮ РАКІ
ГАРАНТУЕМ...

Не забруджваюць воды Заходняй Дзвіны вытворчыя сцёкі Наваполацкага заводу бялкова-вітамінных канцэнтратаў. Дасканалыя фільтры і сістэмы біялагічнай апрацоўкі, праз якія штосутачна праходзіць каля 60 тысяч кубаметраў выкарыстанай рачной вады, робяць яе больш чыстай, чым прадугледжана санітарнай нормай для прыродных вадаёмаў.

Аб высокай якасці ачысткі сведчыць і тое, што палавіна вады зноў вяртаецца ў абаротны цыкл мікрабіялагічнай вытворчасці. Узведзеныя з вялікім запасам магутнасці, фільтрацыйныя збудаванні даюць магчымасць заводу нарошчваць выпуск кармавых дабавак без апаскі за стан біясферы. Клапоцяцца на прадпрыемстве і аб гігіене працы. Паспехі наваполацкіх мікрабіёлагаў у гэтай галіне разам з іх барацьбой за ахову навакольнага асяроддзя прыцягнулі ўвагу спецыялістаў, вучоных.

Імяна таму Наваполацк быў выбраны месцам правядзення Усесаюзнай навуковай канферэнцыі «Біялагічны фактар — вытворчае і навакольнае асяроддзе — здароўе чалавека», якая адбылася ў кастрычніку.

Запоўніць вадаём плануюцца вясной будучага года.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

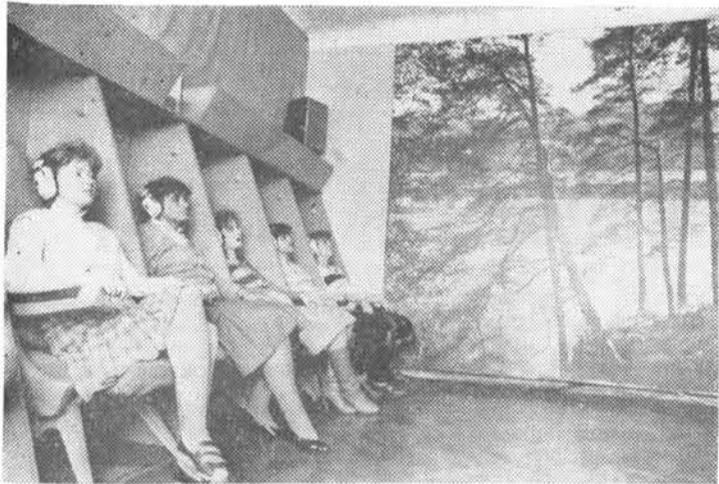

Да вёскі Забалаць, што на Міншчыне, вядзе асфальтаваная шаша. Уздоўж яе сёлета вырасла новая вуліца дамоў. Аднапавярховыя, са светлай цэглы, з верандай і двума ўваходамі, яны адразу прыцягваюць да сябе ўвагу.

Падобны малюнак вельмі характэрны для сённяшняй беларускай вёскі. На яе сацыяльнае развіццё — будаўніцтва жылля, культурна-бытавых устаноў — выдаткоўваюцца вялікія сродкі з дзяржаўнага бюджэту, сюды ж накіроўваецца значная частка прыбыткаў, якія атрымліваюць калгасы і саўгасы.

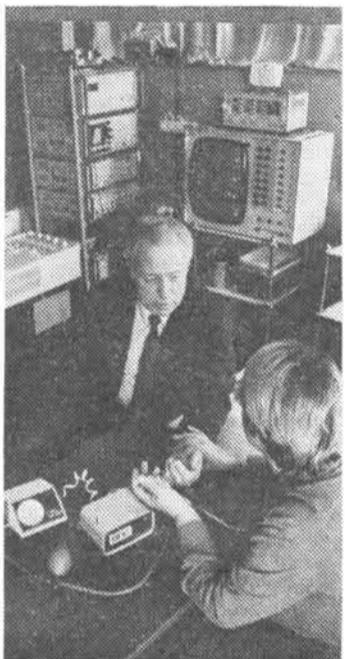
НА ЗДЫМКАХ: новая вуліца ў вёсцы Забалаць; кіраўнік будаўнічай арганізацыі Іван СУХАДОЛЬСкі і прааб Мікалай ТРУХАНОВІЧ на будаўніцтве клуба ў калгасе імя Марата Казея Дзяржынскага раёна.

Лабараторыя актыўнага аднаўлення працаздольнасці створана ў Беларускім дзяржаўным інстытуце народнай гаспадаркі. Тут пад наглядом спецыялістаў студэнты і выкладчыкі могуць адпачыць, аднавіць працаздольнасць, зняць эмацыянальны стрэс. Перш чым пачаць сеанс працэдур высвятляецца агульнае самаадчуванне пацыентаў, улічваецца характар выконваемых імі работ, нагрузкі, рытм працы. З дапамогай спецыяльна распрацаваных тэстаў вызначаюць псіхэмацыянальны стан. Сістэма ўсёй дзейнасці лабараторыі прадугледжвае папярэджанне ў пацыентаў запальчывасці, прафілактыку ператамлення, што ў выніку павышае працаздольнасць студэнтаў і выкладчыкаў, паляпшае іх здароўе.

НА ЗДЫМКАХ: у лабараторыі ідзе чарговы сеанс аднаўлення працаздольнасці студэнтаў; старшы лабарант Г. КАЛЮЖ-

НАВА аглядае пацыента Л. ЧАРНЫХ.

Фота У. АЛЯШКЕВІЧА.

«МОДНЫЯ» ЗАВОДЫ

На ўсіх трох металургічных заводах, якія пачалі працаваць у Савецкім Саюзе ў кастрычніку 1984 года, была парушана даўняя традыцыя — лічыць днём нараджэння прадпрыемства дату выпуску першага чыгуны. Ні адно з іх чыгуны не вырабляе. Электраметалургічны камбінат у Асколе (Цэнтральная Расія) створаны па схеме прамога аднаўлення жалеза з руды, мінуючы домну, а міні-заводы ў Жлобіне (Беларусь) і Рыбніцы (Малдавія) пераплаўляюць металалом.

І хоць новыя прадпрыемствы зусім не гіганты, менавіта яны будуюць дыктаваць «моду» ў далейшым развіцці савецкай чорнай металургіі.

Прынцып работы Аскольскага камбіната не новы ў поўным сэнсе слова, ён быў вядомы і тысячы гадоў назад. У прымітыўных кузнях, змешваючы руду з драўняным вугалем і прапускаючы скрозь сумесь гарачае паветра, нашы продкі атрымлівалі так званое губчатое жалеза. Сёння, аснасціўшы «кузню» гідраўлічным трубаправодным транспартам, які перавозіць мільёны тон руды, забяспечыўшы магутныя электрапечы энергіяй атамнай электрастанцыі ў цэнтры Расіі, сучасныя металургі плавяць высака якасную сталь для пракату розных марак сталёвага ліста, труб.

Не ўдаючыся ў падрабязнасці, цікавыя для спецыялістаў, адзначу па крайняй меры тры перавагі навічковай металургіі перад яе ветэранамі.

Першая. Новы падыход да праектавання з'эканоміў час будаўніцтва, інвестыцыі і — што нямалаважна пры размяшчэнні заводаў у найбольш населеных раёнах СССР — тэрыторыю. Адсутнасць домнаў, коксавых батарэй, вугальных складаў і да т. п. у Асколе зрабілі непатрэбнай працу цэ-

лай арміі людзей. Устаноўкі няспыннай разліўкі сталі, якія падаюць яе з каўша амаль што не на валкі пракатных станаў, таксама ліквідавалі шэраг традыцыйных працэсаў, з'эканомілі час вытворчасці, энергію і... метал, частка якога ўсё яшчэ ідзе ў адходы пры старой тэхналогіі.

Другая. Паняцце эканомія — мнагазначнае і не вычэрпваецца толькі супастаўленнем затрат на вытворчасць. Аскольскі камбінат, напрыклад, зрабіў магчымым выкарыстанне ў металургіі бедных руд, бедных настолькі, што плаўка іх звычайным доменным спосабам немінуча разарыла б заводы. Чым вымераць гэтую эканомію?

Трэцяя, апошняя па парадку, але не па значэнні перавага — у «чысціні» вытворчасці, адсутнасці пылу, гразі, адходаў, шуму, закладзеная ў самой тэхналогіі. Спецыялісты свярджваюць, што ў будучыні іменна экалагічныя «габарыты» вызначаць жыццядзейнасць прамысловых праектаў.

Можна было б працягваць спіс пераваг, указаць, як насычаны навічкі аўтаматамі, колькі лёгка могуць яны перабудоўваць свае станы з вытворчасці аднаго віду прадукцыі на другі. Але гэта стала ўжо дастаткова распаўсюджанай з'явай для ўсёй савецкай металургіі. Гэта ж, як і будаўніцтва на большасці прадпрыемстваў устаноўкаў няспыннай разліўкі сталі.

У цэлым жа навацыі, закладзеныя ў праекты новых заводаў, атрымаюць і ўжо атрымліваюць распаўсюджанне ўсюды, таму што гэтыя тэхнічныя рашэнні найбольш садзейнічаюць вырашэнню галоўнай на сёння праблемы савецкай металургіі — павышэнню якасці яе прадукцыі.

Уладзімір МЫТАРАЎ.

◆ СТАРЭЙШЫ З РОДУ ПЯТРОВЫХ ◆ КАЛІ ПЛАЧУЦЬ МУЖЧЫНЫ

◆ ТРЭЦЬЯЕ ПАКАЛЕННЕ

ФАМІЛЬНЫ ПАРТРЭТ

Дзед, сын і ўнук... Тры пакаленні аднаго роду. Дзед — Пятро Пятроў — самы старэйшы з гэтага роду, яму 84 гады. Сын — Уладзімір — таксама чалавек немаладога веку, распачаў сёлета сям'ю дзесятак, Унуку — Сяргею ідзе дваццаць пяты год. Гэта самая звычайная сям'я, з самым звычайным лёсам. Падобных тысячы ў Беларусі, па ўсёй краіне.

Разам з тым жыццямі роду Пятровых мае поўнае права заняць некалькі старонак у гісторыі нашай дзяржавы. Гэта, калі можна так сказаць, гісторыя краіны ў мініяцюры. Бо ўсе асноўныя падзеі, што адбываліся ў нас, пачынаючы з семнацатага года і канчаючы сённяшнімі днямі, так ці інакш адбіліся на лёсе сям'і Пятровых.

З дзедам Пятром мы пазнаёмліся чатыры гады назад. Памятаю, як цікава ён раскаваў мне тады пра старажытную Княжыцкую царкву, людзей і падзеі, з ёй звязаныя. Сустрэча была кароткая, і, развітваючыся, мы наўрад ці думалі, што калі-небудзь набачымся зноў.

Але давялося. На гэты раз я прыехаў у Княжыцы (невялікую вёску на Магілёўшчыне) адмыслова, з мэтай напісаць пра таго Пятра Пятрова, чыё прозвішча захавалася ў маіх старых бланках. Цяпер нас нішто не прыспешвала, і мы прагаварылі з дзедам добрых паўдзень. Дакладней, гаварыў дзед, а я ж больш слухаў.

— Нас у бацькі было пяцёра, — раскавае дзед Пятро. — Тры сыны і дзве дачкі. Як і ўсе тады, жылі вельмі бедна. Адкуль жа дабру таму ўзяцца, калі зямлі не было. Хлеба свайго нават да вясны ніколі не хапала. Каб зарабіць якіх грошай, браты ўзімку ў горад на заробкі выпраўляліся. Мяне не бралі, малы яшчэ быў. Я ў вёсцы зарабляў, у папа нашага працаваў. Дровы рэзаў, печы паліў, кароў, свіней яго даглядаў. І маці ледзь не штодня прыходзіла сюды, бялізну мыла. Вось там, у папоўскіх харомах, я ўпершыню і пабачыў, што прыгожае жыццё не толькі на нябёсах можа быць, а і на нашай грэшнай зямлі таксама. І дом сам — не дом, а палац сапраўдны. Два такіх у Княжыцах было: у папа і ў памешчыка Дзвічканіса. Гэта былі два галоўныя чалавекі ў вёсцы. Ад іх усё залежала, ледзь не вырашалі, каму жыць, а каму памерці. На людзей глядзелі як на быдла. І вельмі злосныя абодва былі, як тыя сабакі...

За работу, якую рабілі ў папа Пятро Пятроў і яго маці, пападдзя выдавала тры жмені мукі і пару яек. Нешта прыносілі з горада браты, калі ўдавалася наняцца дзе на работу. Так і жылі.

На дванаццатым годзе жыцця Пятро Пятроў упершыню пайшоў у школу. За чатыры гады пісаць і чытаць навучыўся. Большага тагашка школа не давала. Хацелася пайсці вучыцца далей, у горад, але ў бацькі не было грошай, ды і рукі рабочыя ў гаспадарцы патрэбныя. Толькі праз дзесяць гадоў зноў сеў за парту.

— Калі ў семнацатым рэвалюцыя ў Петраградзе грывнула, у нас тут таксама завіруха пачалася, — успамі-

нае дзед Пятро. — Фальварак памешчыка людзі падпалілі. Ён жа сам збег у Магілёў, да сваіх. Там тады ўся іхняя хеўра сабралася. А потым іх і адтуль выбілі...

У васьмнадцатым годзе Пятро Пятроў пайшоў добраахвотнікам у Чырвоную Армію. Біў дзвінікінаў, потым белапалякаў. На цэле засталася некалькі шрамаў ад белавардзейскіх шабел. Калі вярнуўся дамоў, бацькі ўжо не было, памёр. У баях з Юдзёнічам загінуў і старэйшы брат. Фактычна аднаму давялося падымаць гаспадарку. Цяпер, праўда, было ўжо лятэй: людзі займелі зямлю, наваколны лес перастаў быць «лесам Дзвічканіса». Усё змянілася.

Калі ажаніўся, паставіў сабе новую хату. (У вайну яе спалілі фашысты. Давялося потым будавацца зноў). Паступова ў Княжыцах наладжвалася новае жыццё. Папоўскі дом быў аддадзены пад школу. Разам з дзецьмі тут па вечарах вучыліся і іх бацькі. Многія з гэтых дарослых людзей былі зусім неписьменныя.

У хуткім часе пачаў стварацца калгас. Пятро Пятроў, падумаўшы трохі, таксама ўступіў. Некаторыя, праўда, пазіралі спачатку асцярожна. Не вельмі стасавалася гэтая новая справа да старой психалогіі селяніна. Але пабачыўшы, што гаспадарыць разам лятэй, у калгас пайшлі і астатнія.

Апавядаючы пра ўсё гэта, дзед Пятро дэманструе выдатную памяць. Згадвае нават прозвішча фатографа, які ў 1936 годзе двойчы прыязджаў у іхнюю вёску: першы раз фатаграфавач, другі — прывозіў гатовыя здымкі.

Тая фотакартка і зараз вісіць на сцяне ў хаце дзеда Пятра. Малады мужчына з падкручанымі ўверх вусамі сядзіць разам з жонкай і дзецьмі. Цудам захавалася гэты здымак. Разбітую рамку з ім жонка знайшла непадалёку ад папалішча сваёй хаты, якую спалілі фашысты. Сямейная фатаграфія і два клункі рэчаў, з якімі жонка Пятра Пятрова хавалася ў лесе ад налётаў карнікаў, — гэта ўсё, што засталася ад іхняга дома.

Дзед Пятро ў гэты час быў на фронце. Ён змагаўся з фашыстамі ад першага і да апошняга дня вайны. Разам з ім баранілі Радзіму і абодва яго сыны — Уладзімір і Аляксей. Дамоў вярнуўся толькі адзін. Аляксей загінуў на Дняпры, вызваляючы ад гітлераўцаў Украіну. Доўгі час не было вядома, дзе ён пахаваны. Толькі два гады назад магіла сына адшукалася. Летась дзед Пятро з'ездзіў туды.

Пра Аляксея мне многа раскаваў яго брат Уладзімір. Аляксей быў маладзейшы за яго на два гады. Калі пачалася вайна, яму ішоў шаснаццаты. На фронт такіх, зразумела, не бралі. Аляксей стаў партызанам. У сорак чацвёртым, калі фашыстаў гналі з беларускай зямлі, пайшоў з арміяй на захад. Перад гэтым заскочыў на хвілінку дамоў развітацца. (Уласна, дома не было. Маці з сястрой жылі ў зямлянцы). Тады яго і бачылі апошні раз. Праз тры месяцы прыйшла пахаронка.

— Вельмі таленавіты быў хлопец, — раскавае Уладзі-

мір Пятроў. — Першы музыка ў вёсцы. Скрыпкі сваімі рукамі рабіў...

Мы сядзім з Уладзімірам Пятровым у яго прасторнай трохпакаёвай кватэры на праспекце Міру ў Магілёве. Чалавек з свайго галавой, які прайшоў вогненнымі дарогамі вайны, не раз быў са смерцю адзін на адзін, зараз не можа стрымаць слёз. Гаварыць яму нешта сур'ёзнае было б недарэчным, таму мы абодва некалькі хвілін маўчым. Потым Уладзімір Пятровіч раскавае пра сваё пасляваеннае жыццё.

— Пятнаццаць гадоў я працаваў на будоўлях Магілёва. Фашысты моцна разбурылі яго. Увесь горад ляжаў у руінах. Зараз паглядзіш на Магілёў, дык цяжка паверыць у гэта. А яно было менавіта так. Многа, вельмі многа давялося зрабіць, каб горад стаў прыдатным для жыцця людзей. Потым я змяніў прафесію. Чаму? Не, толькі не таму, што на будоўлі працаваць цяжка. Папросту захачелася паспрабаваць сябе ў іншай справе. Я завочна скончыў інстытут, атрымаў дыплом інжынера, пасля гэтага ўвесь час працаваў у машынабудаванні. І вось ужо год на пенсіі.

— І як пачуваецца сябе ў ролі пенсіянера?

— Нармальна. Патроху звывся з тым, што з раніцы не трэба ісці на працу. Першыя тыдні было цяжка, таму колькі разоў хадзіў на завод. На праходной прапускарці, як свайго. Ды, уласна, я і застаўся сваім. Гэта ж не значыць, што калі чалавек пайшоў на пенсію, дык завод ад яго аддураўся, і ён ад завода. У нашым калектыве не забываюць сваіх былых работнікаў. А ўвогуле, быць пенсіянерам не так ужо і кепска. Часу вольнага — процьма. Таму зранку я звычайна сядоў ў машыну і еду куды-небудзь: у вёску да бацькі ці на дачу, а то ў лес па грыбы.

Дзеці Уладзіміра Пятровіча ўжо дарослыя. Дачка Ларыса выйшла замуж і цяпер жыве асобна ад бацькоў, гадуе дачку. Працуе яна выкладчыкам у Магілёўскім педагагічным інстытуце, рыхтуецца абараняць дысертацыю. Сёлета ажаніўся і сын. Ён вучыцца на апошнім курсе машынабудаваннічага інстытута, будзе інжынерам-электрыкам.

З Сяргеем мы сустрэліся ў інстытутскім кафэ, куды ён запрасіў мяне паслухаць музыку — Пятроў-малодшы вялікі яе аматар і знаўца. Тварам ён вельмі падобны на бацьку, яшчэ больш — на дзеда Пятра, асабліва, калі параўнаваць з тым даваенным здымкам. Музыка не адзінае і далёка не галоўнае яго захапленне. Сяргей сур'ёзна цікавіцца навукай, займаецца аўтамабільным спортам, іграе ў самадзейным тэатры.

Пасля інстытута збіраецца пайсці працаваць на Магілёўскі аўтамабільны завод. Ён быў сёлета там на практыцы, спадабалася. А гэта галоўнае, каб праца падабалася, лічыць Сяргей.

Што ж, у Сяргея Пятрова ёсць час і магчымасць выбіраць. Ён мае ўсе падставы глядзець у свой заўтрашні дзень з аптымізмам. За гэта змагаліся, гэта адстойвалі яго дзед і бацька.

Антон ПАНКРАТОВІЧ.

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Паважаная рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!

З выпадку надыходзячай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі шлём вам нашы шчырыя віншаванні.

Ад усёй душы жадаем добрага здароўя, шчасця, поспехаў у вашай высакароднай дзейнасці, у барацьбе за мір ва ўсім свеце.

Сям'я ГАЙЛЕВІЧАУ.

Аргенціна.

З нагоды надыходзячай 67-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай жадаю супрацоўнікам «Голасу Радзімы» і ўсяму савецкаму народу поспехаў ва ўсіх справах. Няхай наша Радзіма і надалей будзе надзейнай апорай для прагрэсіўных людзей на зямлі! Няхай заўжды будзе мір ва ўсім свеце!

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Англія.

Віншваем вас с надыходзячым святам усяго прагрэсіўнага чалавецтва — 67-й гадавінай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Жадаем савецкаму народу яшчэ больш сіл і энергіі для забеспячэння міру, гэтай прарывнай умовай шчаслівага жыцця людзей.

Людзі працы заўсёды будуць з вамі ў гэтай высакароднай барацьбе за мір на зямлі.

Марыя і Уладзімір ГАУРЫЦКІЯ.

Канада.

Дарагія работнікі «Голасу Радзімы»! Віншую вас і ўвесь савецкі народ са святам 67-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай. Жадаю вам добрага здароўя і шчасця, вялікіх поспехаў у рабоце, мірнага жыцця на нашай зямлі, светлай будучыні вашым дзецям і ўнукам.

Міхаіл МАДОРНЫ.

ФРГ.

Дарагія сябры, супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Праўленне і члены аддзела ФРК горада Таронта віншуюць вас, а таксама ўвесь беларускі народ з надыходзячай 67-й гадавінай Вялікай Кастрычніцкай. Жадаем здароўя, шчасця і міру. Няхай будзе мір ва ўсім свеце!

Сакратар аддзела ФРК

г. Таронта

Кацярына ЗВАНАРОВА.

Канада.

Сардэчна віншую вас са святам Кастрычніка! Жадаю ўсяму савецкаму народу вялікіх поспехаў і шчасця. Няхай будзе мір на нашай планеце. Няхай жыве вялікі савецкі народ, светач міру і працы на нашай планеце. Не толькі мы, суайчыннікі, але і ўсе прагрэсіўныя людзі зямлі глядзяць на вас з надзеяй, лічаць гарантам міру ва ўсім свеце.

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

Сардэчна віншваем усіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» са святам 67-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі! Жадаем вам і ўсім савецкім людзям моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту, поспехаў у вашай плённай стваральнай працы на карысць чалавецтва.

Мірныя прапановы Савецкага Саюза высока ацэньваюцца ўсім міралюбівым чалавецтвам. Мір павінен перамагчы на нашай планеце.

Дора і Васіль БАЛАІ.

Канада.

Дарагія суайчыннікі!

Рускае культурнае таварыства «Мір» горада Мангейма ў ФРГ віншуе Прэзідыум Беларускага таварыства «Радзіма», рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з днём 67-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай. Рэвалюцыя 1917 года паклала пачатак сацыялістычнаму грамадству, якое развіваецца на прынцыпах свабоды, роўнасці і брацтва. Мірнае жыццё ў Еўропе з'яўляецца неаспрэчным доказам імкнення нашай Радзімы да мірнага супрацоўніцтва краін з розным дзяржаўнымі падамі.

Касум ВАЛІЕУ.

ФРГ.

Віншваем Беларускае таварыства «Радзіма», рэдакцыю газеты «Голас Радзімы», а ў вашай асобе ўвесь савецкі народ з надыходзячым святам Вялікай Кастрычніцкай!

Жадаем вам усім моцнага здароўя, шчасця і вялікіх поспехаў у вашай высакароднай рабоце!

Вераніка і Яфім БОГАРТЫ.

ЗША.

НЕТ ДЛЯ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА БОЛЕЕ ВАЖНОЙ ЗАДАЧИ, ЧЕМ БОРЬБА ЗА СОХРАНЕНИЕ МИРА

БЕЛЬГИЙСКИЙ АНТИВОЕННЫЙ ПЛАКАТ

Поднятая вверх раскрытая ладонь с красным запрещающим кругом. В центре его крылатая ракета. «Нет — ядерному оружию, не допустить размещения американских ракет на бельгийской земле!» — призывает плакат. С такими требованиями вышли на улицы Брюсселя 23 октября 1983 года трудящиеся Бельгии. Этот плакат был символом антивоенной манифестации. Она прокатилась, прошумела по улицам и площадям бельгийской столицы, но ее лозунги, призывы остались и сегодня актуальными, проблемы, связанные с сохранением мира, по-прежнему волновали и волнуют миллионы людей.

Я приехала в Бельгию (было это ровно год назад) через неделю после манифестации. Антивоенные плакаты пестрели на стенах домов, афишных тумбах, в витринах магазинов. Все тот же плакат — предупреждающая рука — был выставлен в окнах жилищ.

В прошлогодней манифестации, как известно, приняло участие около полумиллиона человек. Она могла быть еще более многолюдной, если бы 23 октября в Брюссель попали все желающие. Люди добирались на маршрутных автобусах и специально арендованных демократических организациях, поездами, на попутках и собственных машинах. И все-таки транспорта не хватало.

Редактор журнала «Патриот» Полина Вага рассказывала, что в манифестации участвовали профсоюзные организации, школьники, студенты, целые семьи и женщины с детьми. Шли на костылях или передвигались в колясках инвалиды — жертвы второй мировой войны, монашки пели псалмы, славящие мир. На одежде у многих были значки, которые они покупали, чтобы поддержать организации, борющиеся за мир и разоружение.

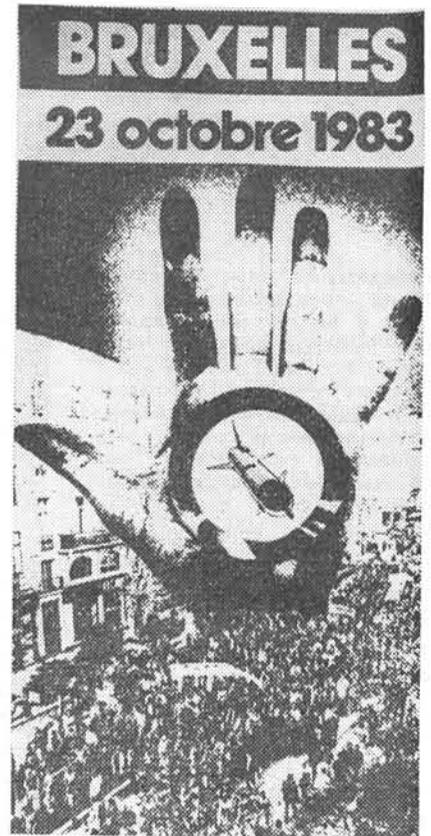
Среди манифестантов было много наших соотечественников, членов Союза советских граждан в Бельгии из Брюсселя, Льежа, Антверпена, Боома, Монса, Шарлеруа и других городов. Еще свежи были впечатления, и женщинам хотелось поделиться ими, рассказать, как шли они в потоке таких разных, но в тот миг охваченных единым стремлением людей — отстоять мир, помешать безумцам, пытающимся свергнуть планету в ядерную катастрофу.

Кто лучше, чем они, наши землячки, знают, что такое война. Только она виновата в том, что девочки были невольницами фашистского рейха, терпели побои и издевательства, голод и мучения, многие потеряли близких, а самое непоправимое — они навсегда оторваны от Родины.

— Страшно подумать, — говорила Нэля Францева, — что наша трагедия может повториться для миллионов других людей. А ведь у всех у нас есть дети и внуки. Не за себя теперь мы боимся, а за них. Так хочется, чтобы они были счастливыми.

В Бельгии, как и в других странах Западной Европы, все миролюбивые силы объединились для защиты священного права людей на жизнь. Активное участие в этой борьбе принимают и наши соотечественники.

Я вспоминаю, как в Брюсселе на праздновании 66-й годовщины Октябрьской революции сводный хор исполнил песню «Мы за мир». В ней есть такие слова: «Не бывает войне-пожару, не пылать земному шару. Наша воля тверже, чем гранит». В зале стало шумно. Песня взбудоражила людей. Они уже были не просто слушателями, а участниками. Верилось, что и их твердая воля станет преградой для тех, кто хочет свергнуть мир в третью мировую войну.

В сентябре месяце в Минске проводились курсы для руководителей и участников художественной самодельности, живущих за рубежом. Наши землячки из Антверпена, занимавшиеся на курсах, и передали в редакцию бельгийские антивоенные плакаты разных лет. Это своеобразная летопись борьбы, которую ведут прогрессивные силы страны, отстаивая дело мира. Есть среди них плакат, с которого я начала этот рассказ. А все вместе они заставляют сердце сжиматься от боли и гнева, требуют прекратить гонку вооружений, запретить размещение новых американских ядерных ракет, призывают бороться за провозглашение Европы безъядерной зоной, быть сплоченными и единомышленными в благородном деле борьбы за мир. С этими плакатами наши соотечественники выходят на улицы городов в единых колоннах бельгийских сторонников мира.

Диана ЧЕРКАСОВА.

НАШЫ СПАВУТБЯ ЗЕМЛЯКІ

КАСЦЮШКАЎСКАЯ ПРАЎНУЧКА

Нядаўна выканком Клецкага гарадскога Савета народных дэпутатаў прыняў рашэнне аб прысваенні адной з вуліц райцэнтра імя Марыі БАГУШЭВІЧ. Чым жа заслужыла яна такі гонар!

У другім томе БелСЭ на старонцы 65 ёсць невялічкі артыкул пра М. Багушэвіч. Аднак пошукі ў нашых архівах і за мяжой, творы польскіх пісьменнікаў, літаратурныя крыніцы, бібліятэкі краіны дапамаглі ўзнавіць кароткае, але слаўнае жыццё нашай землячкі, якую ў другой палове XIX стагоддзя таварышы па падпольнай рэвалюцыйнай дзейнасці ведалі як Рэгіну, Ванду і Вянеду.

...Нарадзілася М. Багушэвіч 4 студзеня 1865 года ў вёсцы Цапэрка Слуцкага павета. Багушэвічы спачатку арандавалі маёнтак у Радзівілаў, а потым, сабраўшы грошай, купілі яго. Бацька Марыі, Уладзімір Багушэвіч, быў чалавекам перадавых поглядаў, вучыўся ў Мінску і Маскве. Удзельнічаў у паўстанні 1863 года і толькі цудам пазбегнуў рэпрэсіі. Увогуле сям'я Багушэвічаў славілася рэвалюцыйнымі традыцыямі. Прабабка Марыі была родная сястра Тадэвуша Касцюшкі, недалёкім сваяком — Францішак Багушэвіч. У доміку над ракой Цапрой па вечарах часта разказвалі пра легендарнага Касцюшку,

спявалі беларускія народныя песні.

У 1874 годзе сям'я Багушэвічаў пераехала ў Варшаву. Там Марыя паступіла ў пансіят, дзе слухала лекцыі славутага гісторыка, родам з Мінска, Тадэвуша Корзана. Дом Багушэвічаў стаў своеасаблівым клубам перадавых моладзі. Тут былі рускія нарадавольцы, першы польскі крытык-марксіст, ураджэнец Слуцчыны Браніслаў Белабокі, Міхаіл Войніч (потым муж слаўтай аўтаркі «Авад-ня»), палымяны рэвалюцыянер Людвік Варынскі, які ў 1982 годзе засна-

ваў першую польскую рабочую партыю «Пралетарыят». Лёс Марыі Багушэвіч быў звязаны з лёсам гэтай партыі з першых дзён яе існавання. Нялёгка жылося дзяўчыне. Пасля смерці цёткі на руках Марыі засталіся дзве яе дачкі. А хутка захварэла маці, пакінуўшы на Марыю дом, малодшых брата і сястру, хворага бацьку. На хлеб зарабляла прыватнымі ўрокамі. Адначасова вяла партыйную работу. З восні 1882 года ўдзельнічала ў рабоце Чырвонага Крыжа. Пазнаёмілася з прагрэсіўна настроеным Адамам Закшэўскім, які адыграў немалаважную ролю ў яе рэвалюцыйным росце і дзейнасці.

Марыя збірала грошы для хворых вязняў, арганізавала маёўкі і развучвала на іх з моладдзю «Марсельезу» і «Варшавянку». Абсталывала ў сябе на кватэры падпольную друкарню, распаўсюджвала лістоўкі ў рабочых кварталах. Да падпольнай работы прыцягнула сваіх малодшых брата Івана і сястру Зосю.

Летам 1884 года ў партыі «Пралетарыят» пачаліся масавыя правалы. У турмах аказалася кіраўніцтва партыі. І тады на чале раз'яданых рэвалюцыйных сіл становіцца Марыя Багушэвіч. Пра гэты, найбольш важны перыяд свайго жыцця яна, на жаль, вельмі мала піша ва ўспамінах, якія [Заканчэнне на 6-й стар.].

ЭТО БЫЛО ШИРОЧАЙШЕЕ, ОТКРЫТОЕ,
ПОДЛИННО СВОБОДНОЕ ВОЛЕИЗЪЯВЛЕНИЕ НАРОДА

ГЛАВНОЕ СОБЫТИЕ НАШЕГО ВЕКА

Победа Октябрьской социалистической революции стала поворотным событием не только в судьбах России, но и всего человечества. Всемирно-историческое значение Великого Октября, его все усиливающееся влияние на ход мировой истории обусловлены прежде всего тем, что во главе ее стоял рабочий класс, призванный быть создателем общества социальной справедливости. Вместе с тем это была первая победоносная антиимпериалистическая, антиколониалистическая, антимилиитаристская революция, сплотившая под знаменем рабочего класса и его марксистско-ленинской партии всех, кому дороги светлые идеалы человечества, кто связывал его будущее только с одной альтернативой — социальным процессом. Наконец, это была первая победоносная подлинно интернационалистская революция, участники которой стремились к освобождению не только своего класса, своей нации, своей страны, но и всего человечества, всех классов, выступавших против эксплуатации человека человеком, во имя торжества подлинного гуманизма, свободы и счастья людей труда.

Подлинно народный характер Октября предопределил и его последовательный демократизм. По масштабам сознательного участия масс в борьбе за новую жизнь Великая Октябрьская социалистическая революция превосходила все революции, когда-либо происходившие на планете. Это было широчайшее, открытое, подлинно свободное волеизъявление трудового народа, в котором участвовали рабочие, крестьяне, интеллигенция, представители городской мелкой буржуазии, армия, угнетенные нации и народности. Солидарность и поддержку русской революции выразили многомиллионные массы трудящихся за рубежом, что помогло победившим народам России выдержать натиск внутренней и международной контрреволюции.

Противники социализма склонны видеть в Великом Октябре только разрушающее начало. Конечно, чтобы очистить жизнь человека от той мерзости, которую породили капитализм, буржуазная политика, идеология и мораль, нужно было разрушать старую власть, отжившие традиции и обычаи, реакционные идеи. Но главное в Октябре — это созидание. Созидание новой жизни на основе использования всего честного, прогрессивного, что выработало общество за тысячелетия своего существования. В. И. Ленин неоднократно указывал, что новую культуру можно создать, лишь овладев лучшими культурными достижениями всех времен и народов. Это относилось и к новой морали: она формировалась на базе общечеловеческой морали, очищенной от наслоений, связанных с аморальностью старого эксплуататорского общества. Новый образ жизни складывался из коллективистских обычаев и традиций, характерных для людей труда. Основу идеологии нового общества составлял научный социализм — вершина развития научного общественнознания и передовой общественной мысли. В области экономической социалистическая революция ставила задачу не разрушения, а совершенствования, обогащения старых производительных сил, приведения в соответствие с ними производственных отношений. Даже в политической надстройке буржуазного общества было немало такого, что можно было приспособить к нуждам победившего рабочего класса, поставить на службу интересам трудящихся.

В. И. Ленин считал, что в строительстве нового общества должны быть вовлечены не только поголовно все трудящиеся, т. е. рабочие, крестьяне, интеллигенты, но и бывшие эксплуататоры: экспроприированные капиталисты, помещики, старые чиновники, духовенство. И это не были отвлеченные утопические мечты, благие намерения. Победивший рабочий класс и его партия делали все возможное, чтобы сохранить для народа хозяйственный опыт буржуазии, интеллектуальный потенциал буржуазной интеллигенции, культурный багаж аристократии. В 1918 году В. И. Ленин выступил в печати со специальной статьей, разъясняя рабочим и крестьянам необходимость старательной учебы у свергнутых эксплуататоров и важность первого накопленного опыта в этом важном деле. По инициативе В. И. Ленина пролетарское государство сохраняло бывшим ка-

питалистам и помещикам не только их личную собственность, но и более высокую заработную плату, если они работали на пролетарское государство, ряд других привилегий, связанных с обеспечением им личной неприкосновенности и более высокого материального уровня, чем остальным гражданам. Пролетарское государство гарантировало буржуазии право на политическую и предпринимательскую деятельность. Вчерашним эксплуататорам доверяли даже ответственные посты в государственном аппарате, в органах управления народным хозяйством и культурой. И многие из них не только примирились с пролетарской революцией, но и до конца жизни честно служили ей.

Не рабочий класс и его союзники развязали разрушительную гражданскую войну в России. Это сделала верхушка свергнутой монополистической буржуазии, феодальной реакции, бюрократического чиновничества, подстрекаемая к нападению на собственный народ мировым империализмом.

Октябрь победил под знаменем «Долой войну! Свобода и братство всем народам!». Первые декреты Советской власти предусматривали введение 8-часового рабочего дня, рабочего контроля за производством и распределением, наделение безземельных и малоземельных крестьян землей, освобождение их от ипотечной задолженности, раскрепощение женщин, освобождение угнетенных народов (вплоть до предоставления ряду из них государственной самостоятельности), уравнивание всех граждан в правах и обязанностях, ликвидацию тюрем, отмену смертной казни, свободу деятельности политических партий, общественных организаций в рамках советской законности и т. д. И на эти мероприятия, поддержанные всем народом, внутренняя и международная реакция ответила заговорами и убийствами, саботажем и военными мятежами, гражданской войной и иностранной военной интервенцией.

В наши дни империализм с такой же жестокой последовательностью пытается задуть свободу и социальную справедливость, лишит людей их человеческих прав, поработит целые народы, силой навязать всему миру один строй, один образ жизни, одну мораль — капитализм. В этих целях используется, как и 67 лет назад, государственный терроризм, наглое вмешательство во внутренние дела других стран, диктат и кулачное право в международных отношениях. На призы Великого Октября навсегда вычеркнуты из лексикона людей само слово «война» империалисты отвечали и отвечают наращиванием военных приготовлений, разнузданной человеконенавистнической пропагандой уже не только мировых, но и «звездных», космических войн, способных уничтожить всякую разумную жизнь на Земле. Развязанная ими беспрецедентная по своим масштабам гонка вооружений, хищническая эксплуатация природных ресурсов, поощряемое капиталистическим бизнесом бездумное, эгоистическое загрязнение экологической среды обитания людей, пропаганда индивидуализма, жестокости, насилия, никчемности человеческого бытия — все это создает прямую угрозу существованию человечества и в мирное время.

В 1917 году трудящиеся России спасли свою страну от грозившей ей катастрофы. При поддержке народов всего мира они первыми проложили дорогу к обществу социальной справедливости, по которой рано или поздно пойдет все человечество.

Советским людям, народам социалистических стран дорого светлое будущее человечества. Они выступают за создание условий для свободного и мирного труда всех народов, против гонки вооружений, развязывания локальных и мировых войн, ограниченных и глобальных военных конфликтов. Все, что пожирает и способен пожрать ненасытный молх войны, должно быть направлено на нужды экономического и культурного развития людей, на ликвидацию во всем мире нищеты и безработицы, голода и болезней, темноты и невежества, на сохранение и защиту природной среды, в органическом взаимодействии с которой только и может существовать человек.

Всеволод ИВАНОВ,
доктор исторических наук,
профессор.

У СУЧАСНУЮ эпоху ўздзеянне чалавека на прыроднае асяроддзе набыло глабальнага характару і чалавецтва апынулася на такім этапе свайго развіцця, калі неабходны дакладны ўлік судадносін сваёй пераўтваральнай дзейнасці і магчымасцей прыроды. Экалагічная праблема закраенае жыццёвыя інтарэсы ўсіх краін і патрабуе для свайго вырашэння калектыўных намаганняў розных дзяржаў, усёй сусветнай супольнасці.

Розныя аспекты гэтай праблемы могуць мець па свайму праяўленню як глабальны (напрыклад, змены ў азонным слоі Зямлі, утрыманні ў атмасферы вуглякіслага газу з прычыны росту спажывання мінеральнага паліва і кіслароду з прычыны скарачэння ляснага покрыва), так і міжрэгіяльны і рэгіянальны характар (напрыклад, забруджванне Сусветнага акіяна, рост апустыненых земляў). Часам праяўленні экалагічных канфліктаў абмяжоўваюцца на-

ных праблемах. У 1979 дэлегацыя БССР удзельнічала ў агульнаеўрапейскай нарадзе па ахове навакольнага асяроддзя ў Жэневе, скліканай пад эгідай ЕЭК ААН па ініцыятыве СССР. Вучоныя рэспублікі ў рамках ЮНЕСКО ўдзельнічаюць у ажыццяўленні міжнароднай праграмы «Чалавек і біясфера», якая займаецца комплексным шматгадовым вывучэннем ўздзеянняў чалавека на прыродныя працэсы ў біясферы, на яе асноўныя кампаненты і даследуе ўплыў гэтых працэсаў і кампанентаў на чалавека. У БССР створаны нацыянальны вылучаны цэнтр міжнароднай даведанай сістэмы крыніц па ахове навакольнага асяроддзя (ІНФАТЭРРА), які дзейнічае ў складзе Праграмы ЮНЕСКО. Беларускія вучоныя, спецыялісты і эксперты прымалі ўдзел у многіх навуковых канферэнцыях, семінарах, сімпозіумах, нарадах, у рэалізацыі навукова-даследчых праграм, якія праводзіліся па лініі ААН. У 1977 годзе ў БССР адбыў-

БССР У МІЖНАРОДНЫМ ПРЫРОДААХОУНЫМ СУПРАЦОЎНІЦТВЕ

ВЫРАШАЦЬ СУМЕСНА

цыянальнымі маштабамі, але ў большасці выпадкаў яны паўтараюцца ў розных краінах. Напрыклад, рост гарадоў і колькасці аўтамабіляў, якія не толькі забруджваюць паветра, але і патрабуюць для іх стварэння і эксплуатацыі неаднаўляльных прыродных рэсурсаў, наносяць шкоду ўнікальным прыродным вадаёмам і тэрыторыям.

Прыродаахоўная дзейнасць кожнай дзяржавы, якая займае частку экасферы планеты, уносіць свой уклад у распрацоўку глабальнай экалагічнай праблемы. На жаль, нашы веды аб працэсах і з'явах, якія адбываюцца ва ўсёй біясферы, яшчэ недастатковыя, а маштабы і тэмпы пераўтварэння прыроднага асяроддзя значна апыраджваюць развіццё прыродазнаўства. Разам з тым планетарныя маштабы біясферных з'яў прадызначаюць неабходнасць аб'яднання намаганняў усіх краін, агульнага выкарыстання назапашаных ведаў і вопыту.

Сацыялістычныя краіны, у тым ліку і наша рэспубліка, даюць прыклад вырашэння прыродаахоўных праблем на сваёй тэрыторыі. Аднак, каб зрабіць гэта ў маштабе нашай планеты, неабходна мэтаакіраванае супрацоўніцтва ўсіх краін свету.

Міжнароднае прыродаахоўнае супрацоўніцтва, якое развіваецца сацыялістычнымі і некаторымі іншымі краінамі, базіруецца перш за ўсё на ўніверсальных міжнародна-прававых прынцыпах, абавязковых для ўсіх дзяржаў і замацаваных у Статуте ААН. У адносінах паміж сацыялістычнымі краінамі, як членамі пэўнай сістэмы дзяржаў, дзейнічаюць таксама спецыфічныя прынцыпы сацыялістычнага інтэрнацыяналізму, якія ў практыцы супрацоўніцтва ў галіне аховы навакольнага асяроддзя рэалізуюцца шляхамі ўзгаднення дзейнасці па выкарыстанню і ахове падзяляемых экасістэм заікаўленымі бакамі, свечасовага павядання іншых дзяржаў адносна плануемай дзейнасці, якая можа аказаць істотнае ўздзеянне на навакольнае асяроддзе на тэрыторыі іншых дзяржаў, правядзення сумесных навуковых даследаванняў, прадастаўлення тэрміновай інфармацыі аб катастрофічных зменах у навакольным асяроддзі, якія могуць мець непажаданыя вынікі на тэрыторыі іншых дзяржаў.

Удзел Беларусі ў міжнародным прыродаахоўным супрацоўніцтве мае самы разнастайны характар. З 1979 года БССР — член Савета Кіраўнікоў праграмы ААН па навакольнаму асяроддзю (ЮНЕСКО). У рамках Еўрапейскай Эканамічнай Камісіі (ЕЭК) ААН спецыялісты рэспублікі ўдзельнічаюць у рабоце Старшых саветнікаў урадаў — членаў ЕЭК па праблемах навакольнага асяроддзя, груп экспертаў і рабочых груп, якія спецыялізуюцца на асобных канкрэт-

ся сімпозіум ЕЭК ААН «Газавая прамысловасць і навакольнае асяроддзе», у 1981 годзе — семінары па праекту навуковага камітэта па праблемах навакольнага асяроддзя Міжнароднага савета навуковых саюзаў (СКОПЕ) — ЮНЕСКО па тэме «Дынаміка экасістэм на пераўвільготненых землях» і па даведанай сістэме ІНФАТЭРРА — ЮНЕСКО. У 1983 годзе ў Мінску ў рамках ЮНЕСКО — ЮНЕСКО адбыўся першы міжнародны кангрэс па біясферных запаведніках. І гэта не выпадкова, бо аднаму з першых статус біясфернага ў 1978 годзе быў нададзены Бярэзінскі дзяржаўнаму запаведніку. Аб актыўным удзеле рэспублікі ў міжнародным прыродаахоўным супрацоўніцтве сведчыць таксама шэраг міжнародных канвенцый, прынятых БССР як суверэннай сацыялістычнай дзяржавай: аб ахове працоўных ад іанізуючай радыяцыі; аб забароне распрацоўкі, вытворчасці і назапашвання запасаў бактэрыяльнай (біялагічнай) і таксічнай зброі і аб іх знішчэнні; па прадукліўнаму забруджвання мора скідамі адходаў і іншых матэрыялаў; аб забароне ваеннага або іншага варожага выкарыстання сродкаў ўздзеяння на навакольнае асяроддзе; аб трансгранічным забруджванні паветра на вялікіх адлегласці.

БССР ажыццяўляе таксама шэраг двухбаковых сувязей з іншымі сацыялістычнымі краінамі. Экалагічная праблема сёння, магчыма, адзіная сярэд глабальных праблем чалавецтва, для вырашэння якой створана разгалінаваная сетка міжнароднага супрацоўніцтва. Яно ажыццяўляецца як у рамках міжнародных (міжрадавых і няўрадавых) арганізацый, так і шляхам шматбаковых пагадненняў і канвенцый, а таксама двухбаковых міждзяржаўных адносін. Абавязковай умовай для эфектыўнага міжнароднага прыродаахоўнага супрацоўніцтва з'яўляецца далейшая актывізацыя дзейнасці ўсіх народаў свету па вырашэнню галоўнай глабальнай праблемы чалавецтва — устанавленню міру ва ўсім свеце і спыненню гонкі ўзбраенняў, разгорнутай агрэсіўнымі сіламі імперыялізму, гонкі, якая патрабуе велізарных матэрыяльных, фінансавых, працоўных і інтэлектуальных рэсурсаў. Вызваленне гэтых рэсурсаў паскорыла б вырашэнне іншых глабальных праблем, у тым ліку адной з найбольш важных — экалагічнай, і адкрыла б новыя перспектывы для развіцця шырокага міжнароднага супрацоўніцтва. Адначасова аб'яднанне намаганняў сусветнай супольнасці на вырашэнне гэтых праблем ужо з'яўляецца значным укладам у справу ўмацавання міру на Зямлі.

Вось чаму так неабходна і надалей замацоўваць і развіваць усё дасягнутае ў міжнародным прыродаахоўным супрацоўніцтве.

Віктар МАЗОУКА.

НАРОДНАЯ ТВОРЧАСЦЬ: ПЕРАЕМНАСЦЬ І ПРАЦЯГ ЛЕПШЫХ ТРАДЫЦЫЙ

САЛОМКА Ў ЖАНОЧЫХ РУКАХ

СУСТРЭЧА ПЕРШАЯ

На жаль, я не змагла трапіць у Брэст летам, калі Вера Гаўрылюк, славуца народнай майстрыхы, адзначала сваё 80-годдзе. Тады ў яе сабралася столькі гасцей, што яны ледзь умясціліся за сталамі, якія былі расставлены ў садзе. Вядомыя мастацтвазнаўцы, мастакі, журналісты, родныя, сябры і суседзі, проста знаёмыя прыходзілі ў гэты дзень засведчыць сваю любоў і павагу, павіншаваць юбіляра, выказаць словы ўдзячнасці Веры Гаўрылюк за той вялікі ўклад, які ўнесла яна ў развіццё народнага мастацтва. У далёкай Афрыцы, Амерыцы, краінах Еўропы і Усходу ведаюць цудоўныя сувеніры з саломкі, створаныя рукамі гэтай жанчыны.

Я прыехала ў гасці да Веры Ільінічнай восенню. Яна запрасіла праісціся па невялікаму садзіку ля хаты, дзе было многа кветак і зелянела дзялянка азімага жыта — сее яго дзеля саломкі.

— Томачка, унучка мая, сёлета тут цэлы месяц гаспадарнічала ў маі. Прыгожа, праўда?! Восць Тамарына дрэўца расце, а то Пашка, праўнук — яго ў гонар прадае так назвалі — пасадзіў летась пад вокнамі сям'янка, — асцярожна дакранулася да кволата парастка гаспадыні. — А на гэтай яблыніцы надта многа сёлета ўрадзіла яблык, але дробныя... Федзя — то ўнучкі Тані муж — абняўся галіны падрэзаць. Ён у нас гаспадар неблагі.

Пахвалюся: мастак таксама. У нас у сям'і ўсе мастакі ад душы.

У невялікай хаце Веры Гаўрылюк ёсць пакойчык, які яна называе «залай». У тую «залай» ўнучкам Тамары і Тані, калі яны былі маленькія, уваход быў забаронены. Там стаялі кросны, машыны з саломай, фарба, пэндзлі, старая швейная машынка «Зінгер», іншыя прылады працы майстрыхы. Сёння гэта «залай» — своеасаблівы музей. На сцяне на сурвэтцы прымацаваны некалькі дзесяткаў значкоў, кожны з якіх можа паказаць даволі цікавыя факты з біяграфіі іх гаспадыні. Напрыклад, пра тое, што Вера Гаўрылюк неаднаразова з'яўлялася ўдзельніцай усесаюзнай выстаўкі самадзейных мастакоў, выстаўкі «Слава працы», ВДНГ СССР, замежных выставак. А таксама адзначана значком «Ударнік камуністычнай працы» за шматгадовую работу на Брэсцкай фабрыцы сувеніраў. Побач два медалі з нагоды юбілеяў Веры Ільінічнай.

Сцены і ў пакоях, і ў кухні ўпрыгожаны малюнкамі, панно, аплікацыямі, вялікімі і маленькімі, зробленымі ў розны час народнай майстрыхай і яе ўнучкамі Тацыянай і Тамарай. На паліцы некалькі саламяных фігурак: птушка, коцік, свінка, сабака... Вялікіх кампазіцый, выкананых Верай Ільінічнай у апошні час, у хаце не ўбачыш, яны захоўваюцца на фабрыцы сувеніраў, у рэспубліканскім або абласным Доме народнай творчасці. На сцяне і на пад-

лозе — самаробныя дываны. Адрозна відцаць — залатыя рукі ў гаспадыні. І цяпер, у 80 гадоў, Вера Гаўрылюк штомесяц распрацоўвае для фабрыкі новы ўзор сувеніра з саломкі. А гэтым летам, між іншым, у Брэсце была наладжана яе персанальная выстаўка, якая мела вялікі поспех.

...Вера Ільінічна разлівае ў кубкі духмяную каву, ставіць на стол усе свае прыпасы: тут і салынка з грыбамі, і ікра з грыбоў, і памідоры, і клецкі з бульбы...

— От я люблю гасцей, — усаджваецца яна ля аkenца. — Да мяне часценька прыязджаюць людзі, якія хацелі б павучыцца саломпяцэнню. Нядаўна была адна жанчына з Калінінграда, выкладчыца школы. Жыла ў мяне некалькі дзён, я ёй паказвала розныя віды пляценняў, расказвала пра саломку. А гэта, ой, які няпросты і нялёгка матэрыял! Хто працуе з ім, той ведае. Не кожны год саломка бывае прыдатная для работы, у дажджлівы, лічы, дарэмна і збіраць яе. Цярплівацца ў рабоце неабходна вялікай, ды і сіла ў руках. Але ж рэчы са звычайнай саломкі атрымліваюцца — цуд! Столькі ў ёй цеплыні, свету, сонца, лёгкасці — нездарма нашы продкі вельмі шырока выкарыстоўвалі яе ў побыце.

Многа да мяне прыязджае студэнтаў з Мінска, праводзіла я заняткі і з дзяўчынкамі 18-й брэсцкай школы. Многія пішунь. Даведаюцца, скажам, пра мае работы з часопісаў, газет ці ўбачаць на выстаўцы і просяць падзяліцца вопытам. Я тады тыдзень сяджу, напята розных «касічак», пакладу яшчэ ў пасылку сваіх яблык...

Вера Гаўрылюк аднавіла на Беларусі забытыя традыцыі саломпяцэння, перадала гэтыя традыцыі сваім вучням (яны плённа іх развіваюць), сярод якіх і яе дачка Таіса Агафоненка і ўнучка Тамара Паўлаўская. Адкуль жа вытокі майстэрства «мастакі ад душы» Веры Гаўрылюк? Бацька яе родам з-пад Камянца, чалавек па тым часе адукаваны. У сям'і гадавалася 13 дзяцей. Маці яе, Соф'я, была натурай таленавітай. Ужо дарослай навучылася грамаце. Вера змалку іграла на домры. Усе ў іх сям'і былі прызычаны да працы. Дзяўчаты павінны былі вышываць сабе

і братам кашулі, якія шыла маці. Усе дзеці ўмелі плясці з саломы, з лавы розныя хатнія рэчы: кошкі, кукеркі, вазы, капелюшы. Як памёр бацька, хлопцам давялося вазаць саламяныя вырабы на кірмаш, каб зарабіць трохі грошай. Пад Новы год звычайна рабілі «павукоў» з саломкі — лічылася, што яны прыносяць у хату шчасце — дык у Веры, казалі, самыя адмысловыя атрымліваліся. Лілек на забаву малодшым выраблялі.

Пазней, стаўшы гаспадыняй, Вера Ільінічна і сама, як некалі яе маці, стала добрым духам сям'і. Шыла, вышывала, тсяла, упрыгожвала сваю хату, дзе любіла збірацца моладзь на вясоркі.

Ужо ў 50-я гады Вера Ільінічна стала вядомай на Брэстчыне ткачыхай, і яе вырабы пачалі з'яўляцца на выстаўках. Паспрабавала заняцца, як некалі ў дзяцінстве, саломкай. І справа пайшла! А потым, у свае 60 гадоў, паступіла... вучыцца завочна ў Маскоўскі інстытут мастацтваў імя Н. Крупскай. З гэтага часу ўсё яе далейшы лёс быў звязаны з Брэсцкай фабрыкай сувеніраў. У асартыментным кабінце фабрыкі захоўваюцца вырабы-узоры майстрыхы Веры Гаўрылюк: лялькі, хатнія жывёлы, фігуркі звяроў, птушак, кампазіцыі на тэмы колішняга вясковага побыту. Цэлая калекцыя. Сюжэты для сваіх кампазіцый яна бярэ з жыцця, з таго, што добра ведае і разумее. Таму створаныя ёю вобразы заўсёды прывабныя, расказваюць праўдзіва і пераканаўча пра жыццё і побыт народа, пра Беларусь.

Сустрэча і знаёмства з такім чалавекам, як Вера Гаўрылюк, — гэта, бадай, падзея ў жыцці кожнага. Жанчына незвычайна шчодрой душы, таленту, вялікага жыццёвага вопыту і энергіі, яна выклікае захапленне. Да яе ў радасную і цяжкую гадзіну едуць за парадамі дачкі і ўнучкі.

СУСТРЭЧА ДРУГАЯ

Таіса Агафоненка, дачка Веры Гаўрылюк, ужо даўно жыве ў Мінску. Гараджанка. Яе кватэра ў адным з новых мікрараёнаў сталіцы, у Чыжоўцы. На дзвярах прыклеены малюнак: чырвоная армія на кані. Гэта работа яе ўнука Паўліка, які сёлета пайшоў у школу. Сама Таіса Паўлаўна цяпер на пенсіі. Кажы:

«Трэба дапамагчы дзецям даваць сьноў, мне ж маці таксама некалі дапамагала». Яе дачка Тацыяна і Тамара малымі ўсё лета праводзілі ў бабулі ў Брэсце.

Прыехаўшы некалі ў Мінск, Таіса Паўлаўна, тады проста Таіса, паступіла ў мастацкае вучылішча.

— Тры гады пасля яго заканчэння я выклдала ў школе, потым працавала на мастацка-галантарэйнай фабрыцы, дзе займалася роспісам тканін, а затым пайшла на камбінат Мастацкага фонду БССР, захапілася саломкай. Як гэта здарылася? Відаць, тут быў уплыў маці, чые работы ў гэты час пачалі з'яўляцца на выстаўках. Дарэчы, маці навучыла мяне ў жыцці ўсёму. Я ёй удзячная.

У гарадской кватэры Таісы Паўлаўны, ва ўтульным пакойчыку, на прывычным месцы стаяць ільняныя шэрыя мяшкі: там нарыхтавана для работы саломка. Гэта ў доме святая рэч, і мяшкі не краюць ні Пашка, ні Віцька. Праўда, цяпер дома з малымі працаваць Таіса Паўлаўна няма калі.

— Але ў мяне ёсць творчыя дні, — усміхаецца гаспадыня. — Гэта субота і нядзеля, ды яшчэ адзін дзень сярод тыдня. Тады я проста знікаю з дому, іду ў майстэрню, пакідаючы ўсю гаспадарку на сваю моладзь.

Як і маці, Таіса Паўлаўна многа вандравала па Беларусі, перш чым заняцца саломкай. Хадзіла па вёсках, мястэчках. Недалёка ад Мінска, у Чырвоным Сяле, Ушы, Байрахах пазнаёмлілася з выдатнымі майстрамі — саломпяцельшчыкамі. Шмат часу навучылася і ад іх. Авалодала складанай тэхнікай пляцення, вынайшла сваю — «каласок». Зрабіла мноства розных канструкцый «павукоў» (яна, дарэчы, даўно збірае іх), якія ўпрыгожылі інтэр'ер сталічных магазінаў і бібліятэк.

— Але больш за ўсё люблю рабіць каня, — прызнаецца Таіса Паўлаўна. — У мяне іх дзесяткі розных: грывастых, хутканогіх, казачных... Сам вобраз каня мне ўяўляецца нейкім рамантычным, узніслым. Аднойчы да выстаўкі я захацела зрабіць чырвонага каня. Працавала і днём, і ноччу...

Чырвоны конь Таісы Агафоненка, зроблены любімымі пяцелькамі, заняў пачэснае месца на выстаўцы побач з

[Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.]

цудам захаваліся ў Варшаве. Ды яно і зразумела: рукапісы маглі трапіць у рукі ўлад, пашкодзіць тым, хто знаходзіцца на волі. Больш звестак аб дзейнасці нашай зямлячкі захавалася ў следчых матэрыялах Міністэрства юстыцыі за 1885 год, документах дэпартаменту паліцыі, мемуарах сучаснікаў. Яны яскрава сведчаць, што Марыя Багушэвіч, узяўшы псеўданім Рэ-гіна (г. зн. каралева — **У. С.**), восенню 1884 года стала кіраўніком «Пралетарыята», узначаліла яе ЦК. Яна аднавіла разгромлены партыйны арганізацыі ў Лодзі, Згежы, Тамашуве-Мазавецкім, Беластоку, Радомі і іншых месцах. Арганізавала новыя падпольныя групы на вёсцы. Працягвала выдаваць цэнтральны орган партыі — газету «Пралетарыят», а таксама шматлікія адозвы. Рукой Марыі напісаны «Арганізацыйны статут партыі «Пралетарыят». Урэшце 2 сакавіка 1885 года М. Багушэвіч арганізавала ў Варшаве, на Замкавай плошчы, першую ў Польшчы рабочую дэманстрацыю. Вядомы рэвалюцыянер Людвіг Кшывіцкі па праву назваў нашу зямлячку душой варшаўскага «Пралетарыята». Як гаварылі сучаснікі,

КАСЦЮШКАЎСКАЯ ПРАЎНУЧКА

яна ўзяла баявы сцяг партыі, які выйшаў з рук арыштваных таварышаў. Аднак восенню 1885 года над «Пралетарыятам» сталі згушчацца хмары. Здраднік, нехта Пінскі («Пярына»), высачыў рэвалюцыянераў. Пры вобыску ў кватэры Марыі знайшлі рукапіс артыкула «Адносна дагавору», прызначанага для газеты. У ім ішла гаворка аб сумесных дзеяннях польскіх і рускіх рэвалюцыянераў для «вызвалення працоўных мас з-пад ўціску капіталу, а таксама стварэнне новага, сацыялістычнага ладу на руінах старога».

М. Багушэвіч трапіла ў суровы Х павільён Варшаўскай цытадэлі. Царскія ўлады адразу зразумелі, хто быў галоўнай асобай у «Пралетарыяце». Але дзяўчына мужна маўчала. 12 мая 1887 года быў абвешчаны прыговор: высылка пад нагляд ва Усходнюю Сібір на 5 год з наступнай забаронай пасля адбыцця пакарання выкладання ў межах Варшаўскага генеральнага губернатарства і межах, якія знаходзяцца на становішчы ўзмоцненай аховы.

Разам з Марыяй у сылку адправілі і яе брата Івана. Адноічы ў гутарцы з ім

Багушэвіч сказала: «Мне не ўдалося, як бацьку, але ў мяне спакойнае сумленне. Я зрабіла ўсё, што змагла. Другія рэвалюцыянеры хай канчаюць і даводзяць справу да перамогі». Яна вельмі верыла ў перамогу, і гэта надавала ёй сілы. Па дарозе ў сылку абвастраліся сухоты.

Па дарозе з Томска ў Краснаярск Марыя пісала ўспаміны. Роўным, дробным почыркам яна занатоўвала ўсё тое, што давялося перажыць. У гэтых лістах аўтар увесь час вяртаецца ў думках у Беларусь, краіну свайго дзяцінства. Сяброўская рука Манцэвіча, які ішоў побач з Багушэвіч у сылку, клапатліва збіралі лісты, хавала пад падкладку вопраткі. Потым, пасля яе смерці, успаміны нябожчыцы захавалі ссыльныя. Дарэчы, цяпер яны, пераплаценыя ў вокладку, знаходзяцца ў рукапісным адзеле Варшаўскай публічнай бібліятэкі.

Надыходзіць зіма 1887 года. М. Багушэвіч слабее з кожным днём. «Марыя, — як потым пісаў адзін з яе таварышаў, — дайшла да Краснаярска. Жыццё ў ёй замірала на нашых вачах. Яе вельмі любілі, і таму ніхто не хацеў з ёю рас-

ставацца. Нам удалося на нейкі час затрымацца ў Краснаярску. Але калі падыхла новая партыя, мы павінны былі ісці далей, пакідаючы Марыю... назаўсёды... Застаўся пры ёй у ролі нарочнага толькі Манцэвіч».

Якія былі апошнія жаданні Марыі — невядома. Манцэвіч, на чыйх руках яна памерла, не хацеў пра гэта гаварыць. Расказаў толькі, што калі людзі даведліся аб смерці Касцюшкаўскай праўнучкі, з горада прывезлі дарагу трыну, і цэла Марыі рускія аднадумцы закідалі кветкамі. Пахавана М. Багушэвіч на краснаярскіх каталіцкіх могілках.

Прозвішча нашай зямлячкі назаўсёды залатымі літарамі запісана ў гісторыі польскага і міжнароднага рабочага руху. Яна неаднаразова ўпаміналася побач з прозвішчам Розы Люксембург у верасні 1982 года, калі друк народнай Польшчы ўрачыста адзначаў 100-годдзе ўтварэння партыі «Пралетарыят». Аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці М. Багушэвіч польская пісьменніца Дзянізна Ваўжыкоўска-Верцохова напісала дзве кнігі «Марыя Багушэвіч» і «Касцюшкаўская праўнучка». Яе імем названа школа ў Варшаве. Ёсць экспазіцыя, прысвечаная слаўтай зямлячцы, і ў Клецкім гісторыка-этнаграфічным музеі.

Уладзімір САЗАНОВІЧ.

робатамі Веры Гаўрылюк і іншых вучаніц яе маці. А мастацтвазнаўцы цяпер мелі ўсе падставы казаць пра плённае развіццё і ўзбагачэнне традыцый саломаліцтва ў Беларусі.

Работы Таісы Паўлаўны адразу адозвілі ад работ яе маці, Веры Гаўрылюк. Стыль Веры Ільнічэны вызначаецца рэалізмам, дакладнасцю ў дэталю. У Таісы Паўлаўны — больш рамантычны.

— Я даволі многа часу прысвяціла заняткам з юнымі саломаліцельшчыкамі ў адной з мінскіх школ. Цікава быць у дзяцей была вялікая. Можна быць, я яшчэ вярнуся да гэтай справы. Вельмі важна, каб не загінула ўжо адроджаная традыцыя. Наш Паўлік, прынамсі, няблага робіць самаліцкі, птушак. Пакуль у яго гэта забава. Але...

Вось трохі падгадую Віцку, і возьмемся з Тамарай рабіць пано, іншыя рэчы, падрыхтуем персанальную выстаўку. — абяцае Тамара Паўлаўна.

Я ніколі не сумняваюся, што ўсё так і будзе.

СУСТРЭЧА ТРЭЦЯЯ

Тамара Паўлоўская нарадзілася ў пачатку 50-х гадоў, калі яе бабуля, Вера Гаўрылюк, ужо была вядомай на Брэстчыне майстрыхай. У 12 гадоў Тамара пачала плесці з саломкі, у 14 яе работы

экспанаваліся на ўсесаюзнай выстаўцы ў Маскве. З ранняга дзяцінства мела схільнасць да мастацтва. Да таго ж, уплыў аказвала і тая атмасфера, дзе яны з сястрой выхоўваліся: бацька і маці — абодва мастакі. Тацяня, малодшая сястра Тамары, любіла шыць розных лялек. Цяпер яна мастак па ляльках. А Тамара — мастак-саломаліцельшчык з вышэйшай адукацыяй, член маладзёжнага аб'яднання Саюза мастакоў БССР. Пераемнік і прадаўжальнік справы бабулі і маці.

Калі пасля заканчэння Мінскага мастацкага вучылішча Тамара паступіла ў інстытут на аддзяленне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, выкладчыкі не без падстаў меркавалі, што з яе зможна атрымацца не толькі выдатны майстар па ткацтву, але і жывапісец. Яе дыплом — серыя работ у тэхніцы батыха «Вяселле» (гэтай тэхнікай, дарэчы, выдатна валодае яе маці Таіса Агафоненка) быў адметнай з'явай на факультэце. Свой шлях Тамара пачала ў навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі Упраўлення мясцовай прамысловасці БССР, дзе займалася распрацоўкай вырабаў з саломкі для прамысловасці.

— У гэту лабараторыю я зноў вярнулася пасля некалькіх гадоў работы на камбіна-

це Мастацкага фонду БССР. Там я мела добрую практыку. Што называецца, загартавалася. Адночы нам далі заказ — вырабіць 50 птушак. Прынамсі, для мяне такая работа не ўяўляе цяжкасці. Але, аказалася, што я не здольная да механічнай працы. У роспачы я тады спаліла ўжо гатовых птушак.

— А ніколі не пашкадавалі, што заняліся гэтай «няўдзячнай» саломкай? — пацікавілася я.

— Бывалі такія хвіліны. Як тады, калі знішчыла свае вырабы. Іншы раз, здаецца, па задуме ўсё павіна быць выдатна, але атрымаецца зусім не тое. Пераканалася, што не варта маляваць эскізы. Сам матэрыял вызначае форму і мастацкія якасці твора.

Тамара вельмі падобная на сваю бабулю Веру. Такая ж працавітая — усё ў руках гарыць, шчыра, абаяльная. Нават у самых складаных сітуацыях яна не губляе аптымізму і веры ў людскую дабрыню. А таму і сама ідзе з добром да ўсіх. Нягледзячы на маладосць, Тамару ведаюць як выдатнага спецыяліста. Я бачыла некалькі работ Тамары Паўлоўскай з саломкі. Зробленая ёю птушка — гэта твор сапраўднага мастацтва, выкананы з выдатным густам, веданнем традыцый, а галоўнае, па-новаму, арыгінальна. Не дзіўна, што Тамары Паўлоўскай нядаўна даручылі выканаць з саломкі некалькі рэчаў — заказ адной англійскай фірмы.

У творчасці Тамары прысутнічае дызайнерскі пачатак, які натхняе яе на эксперыменты з саломкай. Яна хоча зрабіць буйныя рэчы ў інтэр'ерах.

— Уяўляеце, напрыклад, кафэ, бар, дзе ўсё ўнутранае аздабленне выканана з саломкі, дрэва, травы... Гэта так прыгожа! А наогул я імкнуса спалучаць функцыянальнае і прыгожае, як гэта рабілі і нашы продкі.

Цяпер у Тамары Паўлоўскай многа работы. Да рэспубліканскай выстаўкі яна рыхтуе маскі з сітніку, кожная з якіх будзе сімвалізаваць пару года. Для Магілёўскай фабрыкі сувеніраў распрацоўвае перспектыўную калекцыю дробнай пластыкі. Але ёсць мара: зрабіць у будучыні серыю работ у тэхніцы батыха «Горад дзяцінства», прысвечаных роднаму Мінску, падрыхтаваць на выстаўку партрэты маці, бабулі — яе родных, блізкіх па духу людзей, настаўнікаў.

Тацяня АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: старэйшая беларуская майстрыха-саломаліцельшчыца В. ГАУРЫЛЮК; дачка Веры Ільнічэны Т. АГАФОНЕНКА і ўнучка Т. ПАУЛОўСКАЯ, таксама мастачкі.

...НІКОЛІ СВОЙ СКАРБ НЕ РАСТРАЧУ

АРТУРА ВОЛЬСКАМУ — 60 ГАДОУ

«Шукаць трапнае і непаўторнае слова. Здзіўляцца мудрай нечаканасці жыцця. Здзіўляць знаходкамі чытача, патрабавальнага і цярплівага», — так вызначыў творчае крэда Артура Вольскага тонкі знаўца народнага слова Рыгор Барадулін. Лепш, бадай, і не скажаш. У гэтых радках выказана сутнасць творчасці паэта, яго прагавітае жаданне паспяшаць за хуткаплыннасцю часу.

Пачынаў А. Вольскі з прозы — выпадак сам па сабе рэдкі. Звычайна паэты з цягам часу пераходзяць на прозу, а не наадварот. У А. Вольскага першай кнігай была аповесць «Родная сям'я», напісаная ім сумесна з Б. Іртышкім і выдадзеная ў Хабараўску. Праўда, на рускай мове. Першым, хто падказаў А. Вольскаму звярнуцца да роднай мовы, быў выдатны савецкі паэт Аляксандр Твардоўскі. Вольскі, які доўгі час служыў у Ваенна-Морскім Флоте, пачаў пісаць аб тым, што было яму найбольш знаёма, дорага і блізка. Гэтыя творы і склалі неўзабаве першы зборнік паэта «Водбліскі далёкіх маякоў», што выйшаў у Мінску ў 1958 годзе.

...Большасць з тых, хто сабраўся ў юбілейны вечар у ДOME літаратара ў Мінску, зразумела, усе гэтыя факты з біяграфіі паэта добра ведалі. З паслядоўнасцю і падрабязнасцю ўзнаўляліся многія эпизоды з жыцця пісьменніка, што ўжо не адно дзесяцігоддзе сумленна служыць роднай літаратуры.

Хапіла, як кажуць, клопатаў (але — прыемных!) і заслужанай артыстыцы рэспублікі Рыме Маленчанка, якая вяла вечар, і лаўрэату Дзяржаўнай прэміі БССР і Міжнароднага ганаровага дыплама імя Х. Андэрсена Васілю Вітку, які сказаў слова пра юбіляра. І тым, хто віншаваў яго, — першаму сакратару праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Нілу Гілевічу, прадстаўнікам літаратурна-мастацкіх выданняў рэспублікі.

Прыгадвалася, што ён вядомы не толькі як паэт «дарослы», на рахунку якога не адна цудоўная кніга, але і як творца для дзяцей. Зборнікі вершаў, казак, прозы «Чарнічка», «Рагатак», «Ізмурдавы горад, дзе ты...», «Еду ў госці да слана» даўно палюбіліся маленькім

чытачам. Плённа перакладае А. Вольскі з украінскай, латышскай, літоўскай, яўрэйскай і іншых моў. А ўзяць драматургію — тут таксама ладная дзялянка. П'еса-казка «Сцяпан — вялікі пан», пакладзеная на музыку Ю. Семанякам і пастаўленая на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі, стала першай беларускай аперэтай для дзяцей. Дарэчы, з тэатрам аперэты супрацоўніцтва ў А. Вольскага асабліва плённае. Зусім нядаўна адбылася прэм'ера спектакля «Судны дзень» — музыка Р. Суруса, лібрэта А. Вольскага і А. Макаёнка — хваляючы расказ аб вытоках народнай мужнасці ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У выкананні артыстаў мінскага тэатраў на вечары гучалі вершы юбіляра, былі паказаны ўрыўкі са спектакляў, у афішы якіх значыцца прозвішча А. Вольскага.

Вечар А. Вольскага ў сувязі з яго 60-годдзем ператварыўся ў своеасаблівую кампазіцыю. Звычайнага прэзідыума, што бывае ў падобных выпадках, не было. У адзінае цэлае зліліся выступленні артыстаў-чытальнікаў і драматычных акцэраў, тых, хто віншаваў юбіляра.

...Ёсць у А. Вольскага верш, вынесены эпіграфам да яго другой кнігі «Далёкія і блізкія прычалы»:

**Беларусь!
Узараную,
дымную,
у лістоце бяроз і дубоў —
абдымаю цябе,
неабдымную,
ты — багацце маё і любоў.**

Шмат яшчэ пуцявін мне прайсці.

Будуць радасці,
будуць няўдачы.
Але што ні спаткаю ў жыцці,
я ніколі
свой скарб
не растрачу.

Лёс паэта, яго жыццё, яго трывогі і клопаты неадрыўна ад роднай беларускай зямлі. Ёй прысвячае А. Вольскі сваю творчасць.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: Артур ВОЛЬСКІ і пісьменнік Васіль ВІТКА на ўрачыстым вечары.
Фота У. КРУКА.

новія вершы

Максім ТАНК

Я — ТВОЙ
«Не гавары: Зямля мая, —
Казай мудрэjšы з інкаў, —
А гавары: Зямля, я — твой...»

Бо кожная травінка
І кожны з нас удзячны ёй,
Спрадвечнай, жыццядайнай,
Сваім з'яўленнем, хоць на міг,
Сваім знікненнем тайным.

Таму і ў космасе, калі
Загубіцца шлях мой,
Я пазыўныя буду слаць:
«Дзе ты, Зямля! Я — твой...»

САДЗІЦЕ ЛЯСЫ!

Садзіце лясы! Садзіце лясы.
Ва ўсе гадавіны, прыгоды,
часы!

І саджанцам, як немаўлятам,
зьялёным
Давайце на хрэсьбінах гэтых
імёны —

Імёны сваіх незабыўных
бацькоў,
Імёны каханых, імёны сяброў,
Імёны падзей, што палаюць
зарою,
Імёны авеяных славай герояў
І рознапаленных народаў,
дзяцей,
Імёны сузор'яў і нашых
надзей.

Каб дрэвы і ранняя і позняя
парой
Заўсёды шумелі над мірнай
зямлёй.

Людміла ПЯТРУЛЬ

НА КРУГІ СПРАДВЕЧНЫХ РАМЕСТВАЎ

1
У Мацеёўцах стукаюць бёрды
і суладна рыпаць панажы...
Скрозь бясконцыя зімы і
вёрсты

да мяне той водгук бяжыць.
Скрозь балючыя вёрсты вяртае
на спрадвечных рамёстваў
кругі...
На душу, як на цэўку, матаю
павучыную нітку тугі.

Бо не я на вясёлых вачорках
укідала аснову ў ніты.
Той, што тчэ маёй долі зорку
я зімой пасылаю лісты...

2

Захаплення утком па ўдзячнай
аснове,
покуль наша квітнее пара...
Укрывайма зямлю ручнікамі
любаві!
Затуляйма зямлю дыванамі
добра!

Залатым па зялёным,
чырвоным па белым,
покуль сцюжа гнязда не звіла...
Засцілайма зямлю ручнікамі
даверу!
Спавівайма зямлю дыванамі
цяпла!

АЛЬБОМ ПРАПАНАУЕ КАЛЯ ТРОХСОТ ФОТАЗДЫМКАЎ

БЕЛАРУСКАЙ ФЛОРЫ І ФАУНЫ

«ПАКЛАНІСЯ ПРЫРОДЗЕ»

Родны край. Радзімая зямля. Напэўна, у кожнага чалавека гэтыя словы пераклікаюцца з вобразамі тых мясцін, адкуль ідуць яго карані, дзе ён нарадзіўся. Любыя краявіды не вытравяць з сэрца, не згладзяць з памяці ні час, ні адлегласці. Неадольнай прыцягальнай сілай валодаюць яны. У роднай старонцы і неба, здаецца, вышэйшае, больш блакітнае, і сонца цяплейшае, ласкавейшае і нават, калі прырода тваёй радзімы не вызначаецца экзотыкай і

кідкасцю, няма нічога прыгажэйшага за яе. З гэтым нельга не пагадзіцца, калі разглядаеш фотаальбом «Пакланіся прыродзе», што сёлета выпушчана выдавецтва «Беларусь».

«Той, хто возьме ў рукі гэты альбом, — звяртаецца да чытача аўтар-складальнік Дзмітрый Бяспалы, — убачыць маляўнічыя, мілыя куточки лесу, непаўторную прыгажосць азёр, рэк, пазнаёміцца з дзіўным светам птушак, звяроў, адчуе чароўнае хараства і прыгажосць роднага краю».

У альбом увайшлі работы вядомых беларускіх фотамайстроў В. Ганчарэнкі, В. Бараноўскага, В. Ждановіча, Г. Ліхтаровіча, А. Лабады, У. Сіза, М. Шарая і іншых.

Каля трохсот фотаздымкаў даюць чытачу магчымасць уявіць усё багацце беларускай прыроды.

Здаўна Беларусь называюць лясным краем. Сапраўды, каля адной трэці яе тэрыторыі займаюць лясы. З 1500 відаў вышэйшых раслін 28 — дрэзавыя пароды. Хвоя, елка і бяроза, вольха, дуб, граб і ясень утвараюць нашы лясы.

Шмат фотаздымкаў лесу ў альбоме. Вось ён стаіць у соннай зімовай дрымоце. А вось лясныя палыны забялелі ўжо кветкамі кураслепу. Бярозкі замерлі ў чаканні ласкавых сонечных промняў. І колькі клопату з'яўляецца з надыходам вясны ў лясных жыхароў... Менавіта за гэтымі будзённымі справамі і застала іх цікаўнае фотавака. Тут і глушэц, які нецярпліва пераступае калматымі лапкамі ўзад-уперад, і жуц-вусач, што шпарка ўзбіраецца на сцяблінку, а вось сахаты чэша аб дрэва рог.

У альбоме, дарэчы, побач з фотаздымкамі шырока вядомых прадстаўнікоў флоры і фауны Беларусі можна ўбачыць і малавядомыя. Напрыклад, балотную чарапаху або лясных тарпанавідных коней, продкі якіх некалі жылі на тэрыторыі Беларусі.

Але хоць жывёльны свет і сёння вельмі багаты і разнастайны, за апошнія 100—150 год зніклі вялікі баклан, турпан, драфа, коўпіца, стрэпет, расамаха, собаль. 80 відаў жывёл і

85 раслін сталі рэдкімі і ўзяты пад ахову дзяржавы, занесены ў Чырвоную кнігу БССР. Гэта павінна выклікаць у нас трывогу.

Для птушак і звяроў лес — родны дом. Але і ў жыцці чалавека ён адыгрывае немалаважную ролю: павышае ўрадлівасць глебы, ахоўвае рэкі і азёры, з'яўляецца самай вялікай і бясплатнай фабрыкай кіслароду, нарэшце, радуе нас сваімі шчодрымі дарункамі — грыбамі, ягадамі, арэхамі. Шмат іх у беларускіх лясах улетку і восенню! Вабяць сакавітай спеласцю брусніцы, журавіны, ажына. Здалёк ірдзее рубінавымі пладамі каліна. А колькі грыбоў!

Гартаючы старонкі з фотаздымкамі асенняга лесу, не перстаеш здзіўляцца багаццю яго фарбаў. Гараць залатнікамі лісцікі бярозы, нібыта найпрыгажэйшы дыван, вытканы рукамі дзівоснага мастака, скінуў на зямлю сваё летняе ўбранне клён, цёмна-карычневаю мяккую пасцель насцілае і дуб...

Урыўкі з твораў Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, П. Труса, М. Прышвіна, І. Шамякіна, С. Грахоўскага, П. Глебкі, што выкарыстаны ў альбоме, надаюць выданню закончаную эстэтычную выразнасць, а тэксты вучоных, арнітолагаў, натуралістаў выконваюць пазнавальную функцыю.

Славіцца Беларусь і сваімі азёрамі, якіх, дарэчы, на яе тэрыторыі больш за 10 тысяч. Адны хаваюцца сярод балот, лясоў, іншыя суседнічаюць з сельскагаспадарчымі ўгоддзямі. Але дзе б яны ні былі, заўсёды вабяць сваёй прыгажосцю. Возера ўлетку — гэта кавалачак неба, адлюстраваны ў блакітнай вадзе, вузкія сцяжынікі ўздоўж берага, па якіх нястрымна цягне праісціся босымі нагамі, гэта прахалода і шматколерныя захады сонца.

Большасць азёр Беларусі знаходзіцца ў маланаселеных раёнах, далёка ад буйных прамысловых цэнтраў, таму яны захавалі свой першапачатковы выгляд, натуральныя ўмовы існавання жывёл. На ціхіх, утульных вадаёмах сяляцца беласнежныя лебедзі, а зарослыя чаротам, трыснягом азёры аблюбовалі чомгі.

...Перагортваючы старонкі новага фотаальбома, не проста захпляешся хараством роднай прыроды. Кожны фотаздымак нагадвае, што яе трэба берагчы, ахоўваць, каб заўсёды на зямлі шумелі лясы і ў іх ніколі не змаўкалі птушыныя галасы, каб плёскаліся аб бераг хвалі чыстай вады, каб зямля радзіла багаты ўраджай і нашы нашчадкі маглі ўсё гэта бачыць, усім гэтым карыстацца.

Алена АНАНІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: фота з альбома «Пакланіся прыродзе».

Гумар

Пасля чарговай сваркі муж крычыць жонцы:

— Добра, добра, я згодны, ты аддала мне лепшыя гады, але што ж мне цяпер рабіць — пісаць распіску аб іх атрыманні?

— Напэўна, сін'ёр Гарнеры, цяжка працаваць зборшчыкам падаткаў? Людзі бываюць грубыя?

— Не казаў бы, звычайна большасць запрашае наведвацца заўтра.

Амерыканскія турысты аглядаюць старажытны французскі замак. Гід гаворыць:

— Звярніце ўвагу на вежу справа, яна не дакончана.

— Вось бачыш, — гаворыць адна турыстка мужу, — навошта было ўставаць так рана?

Карсіканская сялянка заказвае помнік свайму мужу.

— Які надпіс трэба зрабіць, мадам? — пытаецца майстар.

— Не ведаю, але галоўнае — буйнымі літарамі. Нябожчык, ведаецца, быў блізарукі.

Мульцімільянер у Тэхасе паказваў прыцягальную сваю карцінную галерэю. Прыцель спыніўся ля адной карціны і з захапленнем сказаў:

— Які цуд! Гэта, без сумнення пэндзаль Мадыльяні.

— Мадыльяні ці Ферары.

— Як гэта?

— Я купіў у адзін і той жа дзень карціну і аўтамабіль. У мяне яшчэ не было часу разабрацца, каму за што я заплаціў.

Альберт расказвае сябрам, што ён учора пасварыўся з жонкай.

— За кім жа засталася апошняе слова? — пытаецца яго сябра.

— За мной! — з гонарам заявіў Альберт. — Я сказаў: «Ну, добра, купляй».

ПОРТ

МІНЧАНІН Анатоля Гантварг заваяваў званне чэмпіёна свету па міжнародных шашках. Турнір праходзіў у сталіцы Сенегала Дакары.

Гамяльчанка Зінаіда Белкіна ўзнагароджана бронзавым медалём на першынстве краіны па рускіх шашках.

У СУХУМІ прайшоў чэмпіят і розыгрыш Кубка СССР па кулявой стральбе.

Добра выступілі беларускія спартсмены. Мікалай Дзедаў у практыкаванні «бягучы дзік» выбіў 592 ачкі і заняў першае месца, а Сяргей Лузаў узнагароджаны сярэбраным медалём.

НА МІЖНАРОДНЫХ спаборніцтвах Мемарыялу Кале Анцілы, вядомага фінскага барца, выступалі шэсць беларускіх спартсменаў. Чатыры з іх сталі пераможцамі.

Гэта мінчане Камандар Маджыдаў, Міхаіл Пракудзін, Аганес Аруцюян, а

таксама Іван Чарныш з Гродна. Яго зямляк Іван Чычко заняў другое месца.

УСЕСАЮЗНЫЯ спаборніцтвы мацнейшых канькабежцаў краіны прайшлі ў Маскве.

Ігар Жалызоўскі з Оршы перамог на дыстанцыі 1500 метраў — 2.03,6. У бегу на 500 метраў ён быў другім: 38,7 секунды.

ФУТБАЛІСТЫ мінскага «Дынама» правялі матч 1/8 фіналу Кубка СССР.

На сваім полі яны прымаці адэскі «Чарнаморац». Гульня завяршылася з лікам 2:1 на карысць беларускіх футбалістаў. Голы ў мінчан забілі Георгій Кандрацэў і Сяргей Гоцманаў.

У АДЗІНОЧНЫМ жаночым фінале міжнародных спаборніцтваў па бадмінтону на прыз газеты «Літаратурная Россия» сустрэліся Таццяна Літвіненка з Днеспрайт-роўска і магіляўчанка Святлана Бялясава. Перамагла ўкраінская спартсменка. Святлана Бялясава заняла другое месца.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

ЛЕНІНСКІЯ КІНАКАДРЫ
Ў ФІЛАТЭЛІ

Першая савецкая паштовая марка на тэму кіно выйшла ў нашай краіне ў 1932 годзе. Да 15-й гадавіны Кастрычніка была выпушчана серыя мініяцюра, на адной з якіх паказаны кінакадр з фільма-хронікі «Кастрычнік» рэжысёраў С. Эйзенштэйна і Г. Аляксандрава. У гэтай карціне ўпершыню быў створаны мастацкі вобраз У. І. Леніна. Ролю правадыра выканаў не прафесіянальны артыст, а просты рабочы В. Нікандраў, які быў знешне вельмі падобны на Уладзіміра Ільіча. Эпізод хваляючай сустрэчы У. І. Леніна, які вярнуўся пасля доўгіх гадоў эміграцыі ў Расію, і адлюстраваны на паштовай марцы, што паклала пачатак не толькі тэме «Кіно ў філатэліі», але і кіналенініяне ў філатэліі.

Сёння існуе 876 метраў кінаплёнкі, якая захавала моманты жыцця і дзейнасці У. І. Леніна. Усе гэтыя кіназдымкі адносяцца да 1918—1922 гадоў. Многія з тых незабытых кадраў знайшлі адлюстраванне на паштовых марках і канвертах нашай краіны і сацыялістычных дзяржаў.

У. І. Ленін на прагулцы ў Крамлі ў верасні 1918 года, на свяце 1 Мая 1920 года і іншыя эпізоды таксама ёсць на марках. Адзін з кадраў гэтай хронікі паслужыў асновай для маркі, створанай у 1945 годзе да 75-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Гісторыя кадара такая. 30 жніўня 1918 года на У. І. Леніна быў зроблены зладзейскі замаха. Уладзімір Ільіч быў цяжка паранены. Ворогі Савецкай улады спрабавалі распаўсюдзіць чуткі аб забойстве Леніна. Вось тады і было прынята рашэнне зняць Уладзіміра Ільіча для кінахронікі і паказаць фільм народу. У час прагулкі Леніна з Бонч-

Брувечам у двары Крамля аператары А. Ванілер і В. Бяляеў, стараючыся быць незаўважанымі, пачалі здымку. Ленін, аднак, убачыў кінааператараў і, даведаўшыся, што яго хочучы бачыць рабочыя, дазволіў здымаць. Неўзабаве фільм пад назвай «Прагулка Уладзіміра Ільіча ў Крамлі» выйшаў на экраны. Праз многа год мастак Н. Жукаў па адным з кадраў гэтай унікальнай стужкі стварыў марку.

Па фатаграфіі кінааператара К. Кузняцова — Ленін на трыбуне выступае перад удзельнікамі парада рабочых палкоў, якія прайшлі ўсеагульнае ваеннае навучанне (25 мая 1919 года) — выпушчаны маркі ў нашай краіне і Румыніі. У Румыніі таксама выйшла марка да 85-й гадавіны з дня нараджэння У. І. Леніна па кінакадру 1920 года. У той год у лютым у Крамлёўскім кабінцеце У. І. Леніна была праведзена кіназдымка яго гутаркі з амерыканскім эканамістам, карэспандэнтам газеты «The World» Лінкальнам Эйрам. Адзін з кадраў і паслужыў сюжэтам для румынскай маркі. А пошта Польшчы выкарыстала гэты ж кадр у 1962 годзе для маркі з серыі «50 гадоў з часу знаходжання У. І. Леніна ў Польшчы».

У серыі марак «50 гадоў Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра СССР імя Яўгенія Вахтангава» адлюстраваны партрэт артыста Б. Шчукіна, які стварыў вобраз правадыра ў шырока вядомых кінафільмах «Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе». Кадры з гэтых фільмаў, а таксама з кінастужкі «Шостае ліпеня» адлюстраваны таксама на паштовых канвертах нашай краіны.

Леў КОЛАСАЎ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.